

Сингаєвська Марина Іванівна,
ад'юнкт кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ ПІД ЧАС КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

У відповідності до ст. 2 Земельного кодексу України «земельні відносини – це суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею», «об'єктами земельних відносин є землі в межах території України, земельні ділянки та права на них, у тому числі на земельні частки (паї)» [1]. Земля стає предметом земельних відносин у зв'язку з привласненням її продуктів і використанням її корисних властивостей. При цьому вона залишається об'єктом природи. Особливості земельних відносин полягають у тому, що їх виникнення і розвиток безпосередньо пов'язані з об'єктивними закономірностями розвитку людського суспільства і суспільного виробництва [2, с. 4]. Ст. 211 Земельного кодексу України передбачений перелік земельних правопорушень, за які настає відповідальність, вона може бути цивільною, адміністративною або кримінальною. Кримінальна відповідальність за правопорушення у сфері земельних відносин настає у разі наявності ознак складу відповідного злочину, передбаченого Кримінальним кодексом України.

Виникає закономірне питання, що ж таке «земельне правопорушення», та які особливі ознаки відрізняють його від інших правопорушень, коли саме воно стає злочином та за яких умов. Згідно з аналізом проведеним вченим Ізовіта А. М. в юридичній літературі є декілька класифікацій злочинів у сфері земельних відносин, не всі вони є вичерпними, та такими, що охоплюють найбільш актуальну на сьогоднішній день сферу ринкового обігу землі. Найбільш точним, і ми згодні в цьому з автором, за результатом аналізу визначено класифікацію зроблену за об'єктом злочину [3, с. 140].

Дискусії серед науковців розгорнулись щодо того, які саме злочини потрібно віднести до вчинених у сфері земельних відносин, проблему досліджували Т. Б. Саркісова, М. В. Шульга, А. М. Ізовіта, Р. О. Мовчан, В. В. Носік, В. Л. Мунтян, Є. П. Чабанна та інші. Чабанна Є. П. та Данилова Є. В. земельні злочини поділяють на: злочини у сфері обігу землі – це злочини, які посягають на землю як на об'єкт нерухоності та злочини у сфері землекористування – це злочини, які посягають на землю як на об'єкт екології, довкілля та природний

ресурс. [4, с. 24]. Шульга А. М. прийшов до висновків, що ««Земельними злочинами» в контексті Особливої частини КК України потрібно визначати суспільно небезпечні, винні (умисні) діяння (дію або бездіяльність), передбачені відповідними статтями VIII Розділу Особливої частини, які вчиняються відповідним суб'єктом злочину і посягають на суспільні відносини у сфері охорони, раціонального використання та відтворення земельних ресурсів» [5, с. 194].

Дозволимо собі не погодитися з таким вузьким визначенням цього виду злочинів, а також з тим, що вони обмежені виключно VIII Розділом Особливої частини Кримінального кодексу України, а саме «Злочинами проти довкілля». Практика розгляду справ цієї категорії в своїй повсякденній роботі, а також статистична виборка з Єдиного реєстру досудових розслідувань дозволяє впевнено стверджувати, що протягом останніх трьох років додаткова відмітка щодо кваліфікації «110 – вчинення злочинів у сфері земельних відносин» та «111 – інші правопорушення у сфері земельних відносин» найчастіше застосовується до злочинів передбачених Розділом XVII Кримінального кодексу України «Злочини у сфері службової діяльності», а протягом 2018 року, крім цього, також до Розділу XVI Кримінального кодексу «Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж», а саме ст. 362 КК України «несанкціонована зміна інформації, яка обробляється в автоматизованих системах, вчинена особою, яка має право доступу до неї». Почастішали випадки кваліфікації дій винних осіб за ст. 190 Кримінального кодексу України (шахрайство) [6]. Завдяки удосконаленню Земельного законодавства, більш чітко розмежовано повноваження посадових осіб органів Держгеокадастру, кадастрових реєстраторів, сертифікованих інженерів землевпорядників, нотаріусів, тобто суб'єктів, які найчастіше вчиняють злочини у сфері земельних відносин.

Таким чином, відслідковується тенденція, за якою «земля» цікавить злочинців саме як об'єкт нерухомості більше ніж як об'єкт екології, довкілля та природний ресурс. Відповідно, автор схиляється до думки, вже висловленої І. Ф. Панкратовим та підтриманої Саркісовою Т. Б., щодо виділення загального та конкретного об'єкта земельного правопорушення, де загальний об'єкт – земельний правопорядок, встановлений земельним законодавством, в якості конкретного об'єкта виступає земля, конкретна земельна ділянка, права власників, володільців, користувачів та орендарів землі [7 с. 133].

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 29.10.2018).
2. Шульга М. В. Земельне право України. Підручник. – Харків: Право, 2013. – 520 с.
3. Ізовіта А. М. Кримінологічна характеристика злочинів, що вчиняються на земельному ринку. Актуальні проблеми держави та права : збірник наукових праць. Вип. 60. Одеса: Юридична література, 2011. С. 139–145.
4. Чабанная Е. П., Данилова Е. В. Преступления в сфере оборота земли. Российский следователь. 2007. № 2. С.24–26.
5. Шульга А. М. Особливості об'єктного складу земельних злочинів. Вісник кримінологічної асоціації України. № 1. 2015. С. 186–199.
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 29.10.2018).
7. Саркісова Т. Б. Підходи до розуміння земельного правопорушення. Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 1. Том 2. 2015. С.132–135.